

NH-135

November-2018

M.A., Sem.-III**505 – EA : Sanskrit**
(पुराणशास्त्र – विष्णुपुराणम् नियतांशः)**Time : 2:30 Hours]****[Max. Marks : 70****સૂચના :** (1) જમણી બાજુના અંક ગુણ દર્શાવે છે.**Instruction :** Figure to the right side indicate full marks.

(2) પ્રશ્નપત્રમાં છાપેલો પ્રશ્ન ક્રમાંક જ લખવો.

Write the question number as a printed in the Question Paper.

1. (A) નીચેનામાંથી ગમે તે ચાર શ્લોકોનો આવશ્યક નોંધ આપી અનુવાદ કરો :

14

- (1) મથ્યમાને ચ તત્રાબ્ધૌ યત્ સમુત્પદ્યતેઽમૃતમ્ ।
તત્પાનાદ્ બલિનો યૂયમમદાશ્ચ ભવિષ્યથ ॥
- (2) દિતેઃ પુત્રો મહાવીર્યો હિરણ્યકશિપુઃ પુરા ।
ત્રૈલોક્યં વશમાનિન્યે બ્રહ્મણો વરદર્પિતઃ ॥
- (3) કથિતો ભવતા બ્રહ્મન્સર્ગઃ સ્વાયંભુવશ્ચ મે ।
શ્રોતુમિચ્છામ્યહં ત્વત્તઃ સકલં મણ્ડલં ભુવઃ ॥
- (4) ભરતઃ સ મહીપાલઃ શાલગ્રામેઽવસત્કિલ ।
યોગયુક્તઃ સમાધાય વાસુદેવે સદા મનઃ ॥
- (5) યાવત્સૂર્ય ઉદેતિ સ્મ યાવચ્ચ પ્રતિતિષ્ઠતિ ।
સર્વં તદ્દ્યૌવનાશ્ચસ્ય માધાંતુઃ ક્ષેત્રમુચ્યતે ॥
- (6) નર્મદાયૈ નમઃ પ્રાતર્નર્મદાયૈ નમો નિશિ ॥
નમોઽસ્તુ નર્મદે તુભ્યં ત્રાહિ માં વિષસર્પતઃ ॥
- (7) યદોર્વશં નરઃ શ્રુત્વા સર્વપાપૈઃ પ્રમુચ્યતે ।
યત્રાવતીર્ણં વિષ્ણવાઘ્યં પરં બ્રહ્મ નિરાકૃતિ ॥
- (8) જ્ઞાતોઽસિ દેવદેવેશ સર્વજ્ઞસ્ત્વમનુત્તમઃ ।
પરં જ્યોતિરચિન્ત્યં યત્તદંશઃ પરમેશ્વરઃ ॥

(B) નીચેનામાંથી ગમે તે ચાર પ્રશ્નોના યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો :

4

- (1) કયા ઋષિના શાપના કારણે ઈન્દ્રનો યુદ્ધમાં પરાજય થયો હતો ? (દુર્વાસા, વસિષ્ઠ, વામદેવ)
- (2) વિષ્ણુપુરાણના _____ અંશમાં સમુદ્રમંથનની કથા આવે છે. (પ્રથમ, દ્વિતીય, ચતુર્થ)
- (3) અંગને સુનીથા નામની પત્નીથી _____ નો જન્મ થયો. (વેન, ભૃગુ, અત્રિ)
- (4) કયા અસુરની માયા પણ પ્રહલાદનો નાશ ન કરી શકી ? (કેશી, શમ્બર, વૃત્ર)
- (5) મહર્ષિ પુલસ્ત્યનો પુત્ર નિદાધ _____ નો શિષ્ય હતો. (ઋભુ, વસિષ્ઠ, વિશ્વામિત્ર)
- (6) _____ દ્વીપની વચ્ચે સુવાર્ણમય મેરુપર્વત આવેલો છે. (જમ્બૂ, લક્ષ, માલદીવ)

2. (A) વિષ્ણુપુરાણના આધારે ‘પૃથુચરિત્ર’ વિશે સવિસ્તર નોંધ લખો. 14
- અથવા**
- વિષ્ણુપુરાણમાં નિરૂપિત ‘ત્રિશંકુની કથા’ સવિસ્તર ચર્ચો.
- (B) નીચેનામાંથી ગમે તે ચાર પ્રશ્નોના યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો : 4
- (1) ક્ષુતવતશ્ચ મનોઃ _____ વ્રાણતઃ પુત્રો જજ્ઞે । (રામઃ, ઇક્ષ્વાકુઃ, રઘુઃ)
 - (2) બુધ અને ઈલાથી ઉત્પન્ન થયેલા પુત્રનું નામ શું હતું ? (પુરૂરવા, કપિલ, ચન્દ્ર)
 - (3) _____ ના શાપથી યયાતિએ અકાળે વૃદ્ધત્વ પ્રાપ્ત કર્યું હતું. (શુક્રાચાર્ય, વિશ્વામિત્ર, ભૃગુ)
 - (4) કોના વરદાનથી સત્રાજિતને સ્યમન્તકમણિ પ્રાપ્ત થયો હતો ? (સૂર્ય, મનુ, ચન્દ્ર)
 - (5) દોરડાથી બંધાવાના કારણે કૃષ્ણનું નામ _____ પડ્યું. (દામોદર, કેશવ, હર્ષકેશ)
 - (6) ધેનુક નામના અસુરનો વધ કોણે કર્યો હતો ? (બલરામ, ઈન્દ્ર, રામ)
3. (A) નીચેનામાંથી કોઈપણ બે આખ્યાનો પર નોંધ લખો : 14
- (1) સમુદ્રમંથનપ્રસંગઃ ।
 - (2) યયાતિચરિત્ર ।
 - (3) સ્યમન્તકમણિપ્રસંગઃ ।
 - (4) કાલિયદમનપ્રસંગઃ ।
- (B) નીચેનામાંથી ગમે તે ત્રણ પ્રશ્નોના એક કે બે વાક્યમાં જવાબ આપો : 3
- (1) સમુદ્રમંથન કરતાં સૌથી પહેલાં કોની ઉત્પત્તિ થઈ ?
 - (2) હિરણ્યકશિપુના પુત્રનું નામ શું હતું ?
 - (3) વિષ્ણુપુરાણના પાંચમાં અંશમાં કોનું ચરિત્ર આવે છે ?
 - (4) પુરૂરવા અને ઉર્વશીના પુત્રનું નામ શું હતું ?
 - (5) કાલિયદમન પ્રસંગમાં કોની કથા આવે છે ?
4. (A) ‘પુરાણં પञ्च લક્ષણમ્’ વિષ્ણુપુરાણના સંદર્ભમાં ચર્ચો. 14
- અથવા**
- વિષ્ણુપુરાણ અને ભાગવતપુરાણમાં આવતી કૃષ્ણની બાળલીલાઓ વચ્ચેની સામ્યતા વર્ણવો.
- (B) નીચેનામાંથી ગમે તે ત્રણ પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો : 3
- (1) પુરા નવમ્ ભવતિ । એવું નિર્વચન કોણ કરે છે ?
 - (2) વ થી શરૂ થતા પુરાણની સંખ્યા કેટલી છે ?
 - (3) સૃષ્ટિના સમગ્ર અસ્તિત્વકાળને શું કહે છે ?
 - (4) વિષ્ણુપુરાણમાં કુલ કેટલા અંશ આવેલા છે ?
 - (5) વિષ્ણુપુરાણના વક્તા કોણ છે ?

NH-135

November-2018

M.A., Sem.-III**505 – EB : Sanskrit****Time : 2:30 Hours]****[Max. Marks : 70**

1. (A) નીચેનામાંથી કોઈપણ ત્રણ સૂત્રો સમજાવો : 15
- (1) લઃ કર્મણિ ચ ભાવે ચાકર્મકેભ્યઃ ।
 - (2) તદ્ગાનાવાત્મનેપદમ્ ।
 - (3) કર્તારિ શપ્ ।
 - (4) લિટ્ ચ ।
 - (5) સ્યતાસીલૃલુટોઃ ।
 - (6) લૃટ્ શેષે ચ ।
- (B) નીચેનાં પ્રશ્નોના જવાબ આપો : (કોઈપણ ત્રણ) 3
- (1) ધાતુ સંજ્ઞા કરનારું સૂત્ર લખો.
 - (2) લટ્ પ્રત્યયમાં આવેલા અ અને દ્ ની ઈત્સંજ્ઞા કયા સૂત્રથી થાય છે ?
 - (3) પરસ્મૈપદ સંજ્ઞા કોની થાય છે ?
 - (4) સાર્વધાતુક સંજ્ઞા કોની થાય છે ?
 - (5) મૂ ધાતુ કયા અર્થમાં પ્રયોજાય છે ?
2. (A) નીચેનામાંથી કોઈપણ ત્રણ સૂત્રો સમજાવો : 15
- (1) લિટિ ધાતોરનભ્યાસસ્ય ।
 - (2) હલાદિઃ શેષઃ ।
 - (3) આર્ધધાતુકાસ્યેઙ્ વલાદેઃ ।
 - (4) ટિત આત્મનેપદાનાં ટેરે ।
 - (5) કુહોશ્ચુઃ ।
 - (6) ઇજાદેશ્ચ ગુરુમતોઽનૃચ્છઃ ।
- (B) નીચેનાં પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (કોઈપણ ત્રણ) 3
- (1) પરીક્ષે લિટ્ । સૂત્રનો અર્થ લખો.
 - (2) વુક્ આગમ કોને થાય છે ?
 - (3) અભ્યાસ સંજ્ઞા કોની થાય છે ?
 - (4) ભવેતરઃ । સૂત્રનો અર્થ લખો.
 - (5) લોટ્ પ્રત્યય કયા અર્થમાં થાય છે ?

3. (A) નીચેનામાંથી કોઈપણ બે રૂપસિદ્ધિ પ્રક્રિયા વર્ણવો : 14
- (1) ભવતિ
 - (2) ભવિષ્યતિ
 - (3) બભૂવ
 - (4) એધતે
 - (5) ભવતુ
- (B) નીચેનામાંથી કોઈપણ ત્રણ પ્રશ્નોના જવાબ આપો : 3
- (1) લઙ્ પ્રત્યય ક્યારે થાય છે ?
 - (2) યાસુદ્ આગમ કોને થાય છે ?
 - (3) એધ્ ધાતુનો અર્થ લખો.
 - (4) ઇદ્ આગમને ક્યાં મૂકવામાં આવે છે ?
 - (5) અદ્યતન ભવિષ્યકાળ માટે કયો લકાર પ્રયોજાય છે ?
4. (A) શબ્દના સ્વરૂપ વિશે નોંધ લખો. 14
- અથવા**
- વ્યાકરણ અધ્યયનનાં મુખ્ય પ્રયોજનો લખો.
- (B) નીચેનામાંથી કોઈપણ ત્રણ પ્રશ્નોના જવાબ આપો : 3
- (1) ભાષ્યના જ્ઞાતાઓ કોને ભાષ્ય કહે છે ?
 - (2) વેદોની રક્ષા કોણ કરી શકે ?
 - (3) આગમ એટલે શું ?
 - (4) બહુવ્રીહિ સમાસમાં સ્વર વ્યવસ્થા કેવી હોય છે ?
-